

Спеціальність: 025 Музичне мистецтво.

Освітня програма: Музичне мистецтво.

Рівень вищої освіти: другий (магістерський).

Назва навчальної дисципліни: **Основи імпровізації**

Статус дисципліни: вибіркова.

Мова навчання: українська.

Семестр: 1

Кредити ЄКТС: 5.

Програмні результати навчання: студент має оволодіти теоретичними основами музичної імпровізації; принципами та способи аранжування музичного матеріалу; особливостями взаємовпливу жанрово-стильових параметрів твору та музичної фактури. Зміст курсу передбачає формування умінь використання в імпровізації елементів музичної мови, застосування технік гармонійного (вертикального) і мелодійного (горизонтального) аранжування музичного матеріалу, створення простих видів супроводу з урахуванням жанрово-стилістичної специфіки творів.

Студентам надають *знання* про: принципи виконавської культури, критерії інструментального виконавства, особливості стилів, жанрів, певної доби, до якої належать музичні твори, специфіку засобів музичної виразності, складові аналізу музичних творів та їх змісту на основі усвідомлення мистецьких цінностей, естетичних ідеалів та розвитку національної свідомості. Удосконалюються *уміння та навички* здійснення виконавської діяльності, демонстрування артистизму, майстерності володіння фортепіано у сфері імпровізації, втілення в практичній діяльності особливостей художньо-драматургічного змісту музичних творів під час взаємодії зі слухачами та іншими виконавцями.

Розділи та теми навчальної дисципліни:

Розділ 1. Історико-теоретичні аспекти музичної імпровізації.

Тема 1.1. Історія розвитку імпровізації, як виконавського жанру від Середньовіччя до Романтизму.

Зародження імпровізаційного жанру в формах народної творчості: народні пісні, варіації, рондо тощо. Імпровізація, як складова процесу навчання гри на клавесині та органі в епоху Пізнього середньовіччя та Відродження. Жанрово-стильові особливості імпровізації епохи Бароко та Класицизму. Виконавська творчість провідних клавесиністів та органістів зазначеного періоду.

Тема 1.2. Особливості імпровізації у виконавській діяльності піаністів-віртуозів доби Романтизму та ХХ ст. Історія розвитку джазової імпровізації в першій половині ХХ ст.

Особливості становлення та розвитку фортепіанної школи кінця XVIII – першої XIX століття. «Імпровізаційні дуелі», як форма вираження професійної майстерності піаніста. Перехід жанру імпровізації від прикладного типу до концептуального в кінці XIX – на початку XX. Розвиток джазових форм, та їх імпровізаційна сутність. Види джазу та їх характерні особливості імпровізації.

Тема 1.3. Імпровізація в різних музичних стилях та напрямках другої половини XX – початку XXI ст.

Зв'язок розвитку електричних музичних інструментів та зміни імпровізаційної орієнтації в цих стильових. Імпровізація в поп-, рок-музиці. Сучасні музичні стилі та особливості імпровізування на естрадній сцені.

Тема 1.4. Визначення поняття імпровізації, її види та форми. Жанрово-стилістичні та формоутворювальні параметри імпровізації. Принципи розвитку музичного матеріалу.

Імпровізація як специфічний вид творчості та як процес. Особливості виконавського часу. Сприйняття та передчуття. Імпровізація як мистецтво мислити й виконувати музику одночасно. Класифікація видів імпровізації. Музична форма як результат процесу і як «стабільна» модель імпровізаційного наповнення. Стиль і форма. Форма і жанр. Конструктивні та драматургічні принципи аранжування музичного матеріалу. Основні способи варіювання. Повтор, об'єднання, дроблення, розширення, скорочення.

Тема 1.5. Складові елементи імпровізації.

Мелодія, фактура, метро-ритмічні формули, прості та складні розміри. Створення простих мелодій до ритмізованих віршованих текстів (форма періоду). Інструментальна мелодія. Основи мелодичної імпровізації. Імпровізація індивідуальна та колективна. Ритмова імпровізація з використанням простих та складних метрів. Нерівномірне ділення довготи звуків: триолі, дуолі, квартолі, тощо. Імпровізація на задану гармонічну послідовність.

Розділ 2. Основи імпровізації.

Тема 2.1. Введення в імпровізацію різних стилів. Термінологічний апарат.

Імпровізація в джазі, рок- і поп-музиці. Поняття свінгу, драйву, квадрату, рифу, стандарту тощо. Система позначень акордів застосовуваних в джазі. Альтерація тонів в септакордах і нонакордах. Повний функціональний ряд (тоніка, домінанта та субдомінанта) та усталені гармонійні моделі. Види акордових розташувань: тісне, широке, змішане. Практичні заняття по підбору на слух і гармонізації естрадних мелодій.

Тема 2.2. Особливості класичної та джазової гармонії.

Система літерних і цифрових позначень окремих звуків і акордів. Принципи альтерації акордових тонів. Принципи заміни акордів. Особливості використання ладів. Виконання гармонійного супроводу до мелодій, які мають буквено-цифрові позначення.

Тема 2.3. Метроритмічні та мелодичні особливості імпровізації.

Засоби метроритмічного та мелодичного розвитку імпровізації. Особливості застосування діатонічних і хроматичних побудов, секвенцій. Фразування із використанням простих і складних ритмічних малюнків. Вивчення нових варіантів фактури супроводу для мелодій різного характеру, ускладнення ритмічного малюнка супроводу (тріолі, синкопи, пунктирний ритм і т. П.). Імпровізація власних найпростіших побудов з використанням отриманих знань

Тема 2.4. Основні джазові стилі.

Формоутворювальні та жанрово-стилістичні параметри стилів джазової музики. Особливості фортепіанної фактури основних джазових стилів. Усталені гармонійні схеми. Поняття про свінг. Ряд особливостей, характерних для свінгу. Ритмічні вправи. Знайомство з ритмічними формулами деяких жанрів естрадної та джазової музики: джаз-вальс, танго, самба, бассанова, бугі-вугі тощо. Приклади різних видів фактур, які використовуються в естрадно-джазових творах. Практичні заняття по підбору на слух мелодії і акомпанементу естрадно-джазових мелодій.

Тема 2.5. Стратегія побудови імпровізаційного соло.

Жанрово-стилістичні передумови створення імпровізаційного соло. Тактика вибору метроритмічних, гармонічних і мелодичних засобів аранжування музичного матеріалу. Імпровізація власних невеликих побудов в формі періоду, в простій тричастинній формі в відомих стилях і жанрах.

Вид семестрового контролю: залік – 1.

Рекомендована література:

1. Дворжак М. Джазові етюди. Вип. 1. Прага, 1986. 52 с.
2. Дворжак М. Джазові етюди. Вип. 2. Прага, 1986. 48 с.
3. Дряпіка В. Розкриваючи світ джазу, рок і поп-музики : Книга-для вчителя / АПН України ; Інститут педагогіки ; Управління освіти Кіровоградської облдержадміністрації ; Обласний ін-т удосконалення вчителів (Кіровоград). – К. : ТРЕЛАКС, 1997. – 184 с.
4. Івэнс Л. Ритмы джаза в игре на фортепиано. К.: Музична Україна, 1986. 40 с.
5. Каганович Г. Импровизация и обучение игре на фортепиано. Минск, 1980. 96 с.

6. Развитие творческих способностей на уроках сольфеджіо: методические рекомендации / составитель И. Морих. – Минск., 1984. – 86 с.
7. Чеча Г.О. Джаз як соціокультурний феномен // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2 (61) – 2014. С. 249-256.
8. Чугунов Ю. «Гармонія в джазе» 1980-1988 гг. 153 с.
- 9.Музична школа. Джазові твори для фортепіано для 1-6 класів. Випуск №15. 2010. 55 с.
- 10.Полонский А. Мрії (блюз).
- 11.Сигмейстер Е.. Южній блюз. Поїзд йде (бугі-вугі).
- 12.Цфасман А. Невдале побачення.
- 13.Цфасман А. Очікування.
- 14.Шмітц М. Бугі-вугі. Регтайм. Зимній вечір.

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна**

Проведення практичних занять з курсу «Імпровізація та підбір на слух» передбачає використання фортепіано, а також допоміжних фонограм (groove backing tracks).